

Мишел Зенк

ДОБРЕ ДОШЛИ В СРЕДНОВЕКОВИЕТО

София, 2018

Преводът е направен по:
Michel Zink,
Bienvenue au Moyen Âge
Éditions des Équateurs/France Inter, 2015

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Éditions des Equateurs/France Inter. 2015

© Стоян Атанасов, Паисий Христов, превод, 2018

© Стоян Атанасов, предговор, 2018

© Издателство „Изток-Запад“, 2018

ISBN 978-619-01-0256-4

Мишел Зенк

ДОБРЕ ДОШЛИ
— В —
СРЕДНОВЕКОВИЕТО

Превод от френски
Стоян Атанасов

Редактор
Паисий Христов

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор (Стоян Атанасов)	7
Предисловие	11
1. Защо Средновековието?	15
2. „Света Еулалия“, най-старата френска поема	19
3. Два езика за една притча	25
4. Преход през арабския: в търсене на една загубена поезия.....	31
5. Женски песни	35
6. „Роланд поставя рога си до устни“	41
7. „Кой? Ганелон!“ – Роланд му отговори.....	47
8. Мълчанието на вековете.....	53
9. Трудови песни.....	57
10. Двете сестри.....	63
11. Гийом IX, първият трубадур.....	69
12. Природа и любов	73
13. Поезия сложна като любовта	79
14. Жонгльорите.....	83
15. Четене и слушане	89
16. Далечната любов	93
17. Радост и страдание	97
18. Крал Артур	101

19. Сам като странстващ рицар.....	107
20. Вълшебният извор.....	113
21. Типична ли е за романа брачната любов?.....	117
22. Граалът.....	123
23. Персевал и любовта към ближния.....	129
24. Имат ли Тристан и Изолда нужда от еликсир, за да се обичат?..	135
25. Защо се жени Тристан за Изолда Белоръката?.....	141
26. „Мила моя, така е и с нас: нито вие без мен, нито аз без вас“.....	147
27. Рицарят на каруцата.....	153
28. Ланселот и Галео.....	161
29. Граалът не е цел.....	169
30. Прокаженият поет.....	175
31. „Денят настъпва, щом се свечерява“.....	181
32. „Приятелите ми, какво ли стана с тях?“.....	187
33. Роман за розата.....	193
34. Ковачницата на Природа.....	199
35. „Сеньор Дьо Жоанвил, хич не бързам да си тръгвам“.....	203
36. За Фроасар, или като в романите.....	209
37. Детството на любовта.....	215
38. „На Дългото очакване в гората“.....	219
39. „Така ли ще зарежете Вийон?“.....	225
40. А сега да четем!.....	233

ПРЕДГОВОР

Мишел Зенк, авторът на тази книга, е един от изтъкнатите съвременни специалисти по средновековна литература на Франция. За академичните му изследвания върху почти всички жанрове и течения свидетелстват 25 книги, многобройни статии, както и ръководството на престижни справочни издания. Като университетски професор в Тулуза и Париж (Сорбоната, Колеж дьо Франс) и като гостуващ преподавател в десетки университети по света Мишел Зенк има ценен принос в преподаването на средновековната литература. Основател е, а ръководи и до днес престижната поредица „Летр готик“ – джобно двуезично (на старофренски и на съвременен френски) критическо издание за средновековна книжнина. Днес студентите от цял свят четат старите автори главно в изданията от тази поредица. Изтъквам основните заслуги на медиевиста Мишел Зенк, за да подчертая, че той олицетворява най-доброто в университетската наука за литературата и културата през Средновековието.

Мишел Зенк съчетава задълбочени познания и богата ерудиция със забележителни педагогически умения. Книгата *Добре дошли в Средновековието* е блестящо потвърждение на тези умения и сполучлив опит те да бъдат адресирани също към широката публика извън университетските аудитории.

Както става ясно от Предисловието на книгата, тя е резултат от поредица радиопредавания, посветени на френската средновековна литература. Всяко предаване от 210 секунди е налагало множество ограничения на автора. Как да каже за броени минути най-същественото в една седемвековна литературна продукция? Как да накара съвременния радиослушател да усети творби, очертаващи еволюцията на сложен литературен процес? Да не говорим, че става дума за текстове на старофренски език, които днешният французин не разбира и следователно се нуждаят от превод на съвременен език. Мишел Зенк е успял там, където мнозина тесни специалисти се провалят, благодарение на три безспорни достойнства на тази малка книжка.

Първо, подбрал е най-представителните творби (или откъси от тях). Второ, коментирал ги е и с оглед на тяхната художествена специфика, и в светлината на общочовешки ценности, които прокарват мост между нас и тази книжнина от далечни времена.

Трето, наблюденията си Мишел Зенк е формулирал на жив език, в който няма нито един технически термин. Отказът от литературоведски жаргон, с който днес мнозина прикриват мисловната си немощ, а и отбиват от литературата хора, за които тя всъщност е създадена, е залог, че проникновенията на тази книга могат да стигнат до всяка читателска публика с духовни интереси.

Стоян Атанасов

ПРЕДИСЛОВИЕ

След завоя на пътеката – приключението. Тъкмо от него се интересува детето, което бърка Средновековието с гората през ваканцията: загадъчни разкази, обаятелна феерия, блясъка на великодушното рицарство. По-късно, на възраст, когато в познатата гора сърцето му вече няма да тупти в очакване на нещо, което да изникне на следващия завой на пътеката, средновековната поезия ще му предложи друго приключение, в което то долавя един близък и в същото време далечен отзвук на собствения си живот. То ще изживява терзанията около първата си любов със стихотворенията на трубадурите, тръпнещи от благоговение, страхопочитание и желание. Ще свързва религиозните си вълнения със средновековната вяра, сериозна и дръзка.

За да достигне до нас, тази литература изисква усилия. Трябва да разбираме езиците, на които е писана: един френски, толкова отдалечен от нашия, че е почти чужд език, лангедокски, други романски или германски езици, латински. Писана е от автори, за

които знаем малко нещо, а нерядко и то е несигурно. Предавала се е в често пъти фрагментарни ръкописи или пък представляващи така или иначе варианти, с които трябва да се съобразяваме и сред които понякога се налага да избираме.

Но най-вече тази литература идва от един отминал свят. Както в приказките, при нея всичко изглежда достъпно, но нищо не ни се поднася на тепсия. Искаме ли да хванем нещо, то се отдалечава от нас. Всичко онова, което Средновековието изразява, което си мислим, че разбираме от него, всичко, което ни вълнува или дразни в него, всичко това трябва да бъде подложено на съмнение, на проверка, на изпитание. Средновековната литература не означава онова, което сме мислели, тя не иска да ни трогва там, където на първо четене ни трогва и гъмжи от намеци, които ни убягват.

Ала в момента, в който наистина сме се отдалечили от нея и я смятаме за много чужда, ето че я усещаме съвсем близо до себе си, вълнуваща и свежа като младостта на нашия език и на нашия свят. Колкото по-точно я тълкуваме, толкова повече тя ни радва. Защото насладата от нейното разбиране и опознаване не намалява спонтанното удоволствие, което тя ни доставя, напротив засилва го. *Heroic fantasy*, филми, телевизионни сериали, та чак до Хари Потър

и неговия свят на донаучна магия под готическите сводове на някой английски колеж могат да ни потопят в атмосфера със средновековен привкус, в която намираме отрада и наслада. Но няма ефикасните съставки, които тези творби използват, носят повече наслада от удоволствието да разберем с точност и в същото време да усетим неизчерпаемата старинна поема, която резонира в нас?

Да предам нещо от насладата на онзи, който разбира тези средновековни поеми и разкази – това целях с тези хроники, излъчвани всекидневно от радио „Франс Интер“¹ през лятото на 2014 година. Първоначално те бяха изговаряни на глас, преди да ги обединя в книга, тъй както през Средновековието се пеели или рецитирали на висок глас песните и романите, които после били записвани в ръкописи. Наистина, тогава са пели и рецитирали големи откъси. Моите бяха по три минути и половина. Навремето хората не са бързали толкова: животът е бил кратък, но времето – по-дълго.

¹ „Франс Интер“ е националното радио на Франция, еквивалент на програма „Хоризонт“ на Българското национално радио. – Б.пр.